

Mere fleksible universiteter er nu påkrævet

Ikke mindst af hensyn til akademikernes beskæftigelse, fremhæver undervisningsministeren

Det uddrag af perspektivplanredegørelsen fra undervisningsministeriet, som trods det fortløbende stempel i store træk er kommet offentligheden til kende, har indtil videre afsløret, at strukturen i de højere uddannelser står over for afgørende ændringer. Ændringer som i første række går i retning af et afgørende brud på de lange, ofte stive akademiske uddannelser. I dette interview uddyber undervisningsminister Helge Larsen de uddannelsespolitiske overvejelser i forbindelse med den mulige strukturændring. Ministeren fremhæver bl. a., at en større fleksibilitet simpelthen er nødvendig. Ikke mindst af hensyn til beskæftigelsen efter endt universitetsstudie.

Ikke kun akademikere

— Under den løbende uddannelsesdebat har den negative tone ofte været, at VKR-regeringen ikke har nogen uddannelsespolitik, men kun en erhvervs- og forskningspolitik, og at dette generelt set skulle skyldes Deres pragmatiske holdning til ministergeringen. Hvad er Deres kommentar hertil?

— Min kommentar er, at jeg tror, at man skal til at se uddannelserne i en helhed. Også i forbindelse med det, De nævnte. At man skulle føre en negativ uddannelsespolitik under den nuværende regering, hvor der er gennemført flere reformer, end der tidligere er gjort, det synes mig at være højst besynderligt. Man skal bare ikke glemme eller tro, at universiteter og akademisk uddannelse er de eneste former for uddannelse.

— Når De siger, at der er gennemført flere reformer end under tidligere regeringer, hvad tænker De så specielt på?

— Ja, det skal jeg sige Dem. Vi kan begynde med de akademiske uddannelser. Jeg tænker på loven om universitetsplaceringen, om udbygningen af København, Århus og Odense universiteter, loven om Panuminstituttet, loven om den kliniske medicinundervisning, styrelsesloven. Det var for at tage de vigtigste ting på universitetsområdet. Hvis vi så tager de frie skoler, og dem betragter jeg som meget væsentlige. De har fået en fuldstændig ny lovgivning, og væsentlige bedre

tilskudsbetingelser end de har haft tidligere. Tager vi folkeskolens område, så har vi beslutningen om indførelse af ni års undervisningspligt, den nye skolestyrelseslov og udbygningen af undervisningen for handicappede. Vi kan også tage seminariernes overgang til stillingen som selvejende institutioner, der betød, at undervisningen blev fri. Det er nogle af de væsentligste ting. Der kunne nævnes andre.

— Vil den ni års undervisningspligt i Deres ministertid blive efterfulgt af en ti års undervisningspligt?

— Nej, det vil den ikke. En ni-årig grundskole er nødvendig i vore dage. Produktionen kræver større modenhed end for 20 år siden. Jeg mener ikke, ti år er påkrævet i dag.

P-planen kun en model

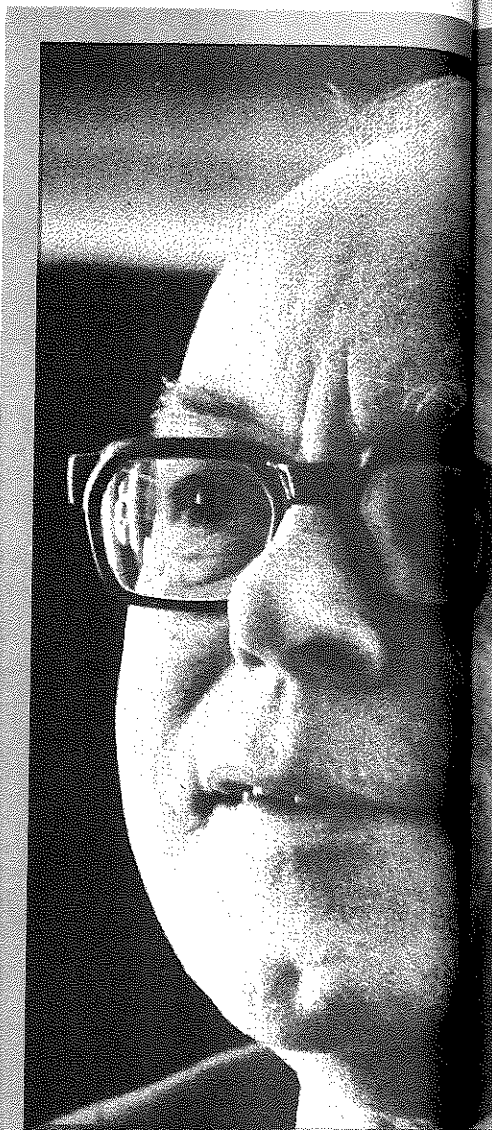
— Skal perspektivredegørelsen — den såkaldte P-plan — opfattes som en antegning til en ændret uddannelsespolitik for de højere uddannelser?

— Nej. Perspektivplanen er jo en vurdering af, hvordan man kan tænke sig udviklingen frem til 1985, og hvad det vil kræve af investeringer, lærerforbrug, og en opstilling af hvorledes man kan nå disse mål set i sammenhæng med de offentlige investeringer på en lang række andre områder. Det er tænkt som et grundlag, ud fra hvilket man prioriterer og vurderer. Det, der stilles op om nye uddannelsesmodeller, er jo udviklingstendenser, som man forestiller sig frem til 1985. På grundlag af det, der er i gang, og på grundlag af de tanker og ønsker, der igennem flere år har været fremsat, og ikke mindst på grundlag af den udvikling som vi kender fra andre industrialiserede samfund.

— Når De siger på grundlag af det, der er i gang, tænker De vel på Roskilde, Odense og det kommende center i Ålborg?

— Ja.

— De lægger vægt på et uddannelsesforløb bygget op i kasser eller moduler med flere afstigningsmuligheder. Mener De, at dette brud på de lange uddannelser er udtryk for en demokratisering?

Undervisningsminister Helge Larsen: »Man bør akademisk uddannelse er de eneste former for uddannelse»

— Det er ikke rigtigt at sige, at jeg lægger vægt på. Den model, man har stillet op for uddannelsernes udvikling, er sådan, som De nævner. Jeg føler mig helt overbevist om, at vi skal have uddannelser, også akademiske, som de, der har behov for det, kan bygge videre på helt op til de højeste forskningsuddannelser, som vi har nu. Det ligger, mener jeg, på linje med det, man har ønsket om basisuddannelser, og med et mere fleksibelt uddannelsessystem.

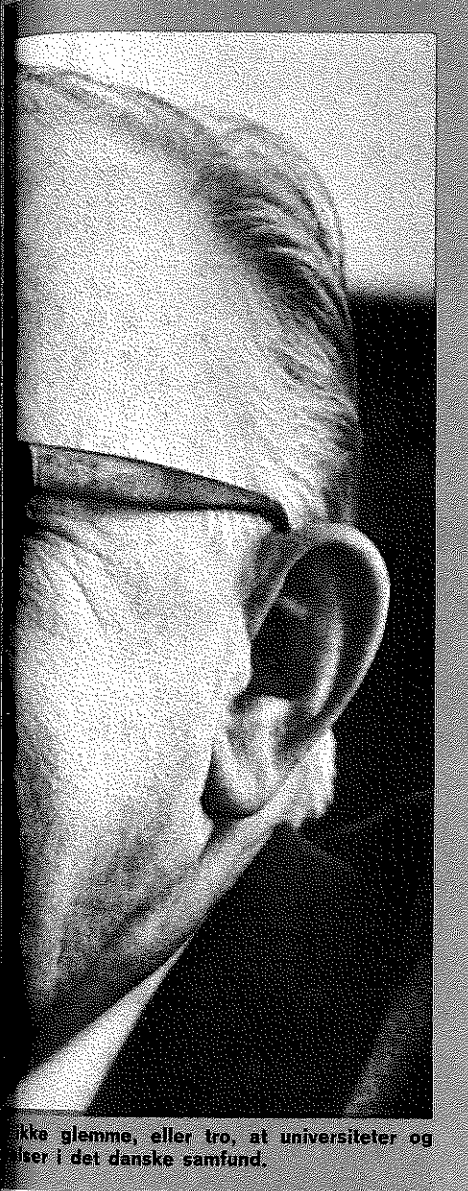
— De har vel også — netop på P-planen — taget hensyn til det såkaldte samfundsøkonomiske spild i forbindelse med det store frafald under studieforløbet?

— Nu siger De samfundsøkonomisk spild. Det vil man naturligvis gerne væk fra. Jeg synes ikke alene, at det er samfundsøkonomisk spild. Det er også spild for de pågældende selv, hvis de skal sidde længe i en uddannelse, som de ikke er i stand til at afslutte.

Udvidelsen kommer på mellemstadiet

— Når det nu er fastslået, at vi skal have kortere universitetsstudier, mener De så ikke,

Centertankerne og deres realisering

Ikke glemme, eller tro, at universiteter og skoler i det danske samfund.

— Man forudsætter jo nok, at den store udvikelse vil komme på mellemstadiet.

— Stigningstakten vil vel også kunne spores opad?

— Det er jeg ikke i tvivl om, men den vil først og fremmest komme på de kortere uddannelser.

— Såfremt den ikke gør det, vil man så sætte ind med adgangsbegrænsning?

— P-planen er kun en model, og en adgangsbegrænsning er ikke gået med ind i overvejelserne.

— Er Deres tanker om at bryde de lange akademiske uddannelser et forsøg på at fjerne skellene mellem akademiske og ikke-akademiske uddannelser?

— Nej, det vil jeg egentlig ikke sige. Men jeg vil mene, at konsekvensen af det vil blive, at der bliver en større fleksibilitet. Men allerede i centertankerne og deres realisering ligger allerede det første skridt til en fjernelse af dette skel. Når de ikke-akademiske uddannelser bliver placeret på universiteterne, vil der efterhånden gå skred i det skarpe skel mellem akademikere og ikke-akademikere. Jeg vil formode, at det bliver konsekvensen af den udvikling, der er i gang nu.

Forskning og undervisning

— Er der i denne model ikke en fare for, at man får rene undervisningsanstalter, der ikke er forskningsorienteret, at der dermed opstår nye forskningsmæssige eliteinstitutioner, hvortil kun de få studerende får adgang? Og vil det ikke være at skabe nye skel?

— Modellen forudsætter naturligvis, at universiteterne fortsat driver forskningsvirksomhed. Det ligger også i planerne om kortere basisuddannelser. Herefter følger den forskningsprægede uddannelse. Det De nævner med særlige forskningsinstitutter, det tør jeg ikke vurdere. Vi har jo noget af det i øjeblikket inden for de mere avancerede forskningsområder.

— Men der næres en begrundet frygt for, at den tre-årige uddannelse f. eks. bliver frataget uddannelse gennem forskningsindsigt?

— Spørgsmålet er, om denne frygt er berettiget? Der vil nok blive tale om to typer af kortvarige uddannelser. En som har direkte erhvervsigte, og som derfor ikke får nogen stor forskningsteoretisk indlæring. Men der vil blive kortvarige uddannelser, hvor det vil være nødvendigt og naturligt at give mere erkendelse og teoretiske indføringer i studiets begyndelse. Også som grundlag for den kortere basisuddannelse og videre frem.

— Indgår en ændring af filosofikum i planerne om basisuddannelser?

— Det har vi ikke spekuleret på. På universiteterne har man jo længe forhandlet frem og tilbage om dette problem.

Erhvervslivet

— Vil De skabe nye korte universitetsuddannelser for at tilgodese det private erhvervsliv?

— Ikke for at tilgodese det private erhvervsliv, men det spiller jo da en væsentlig rolle også. Man skal tage i betragtning, at hvis vi har 50 pct. af en årgang unge, der søger videregående uddannelser, så må en hel del af disse sigte mod det private erhvervsliv. Der vil ikke være mulighed for ansættelse af 50 pct. af en årgang i offentlig tjeneste.

— Det afsnit af perspektivplanen, der kommer fra Direktoratet for Erhvervsuddannelser, er fortsat hemmeligt?

— Ja. Men det er dog ikke mere hemmeligt, end at det bliver offentliggjort i løbet af en månedes tid.

— Er det deri, de såkaldte mere erhvervsvenlige tanker fremsættes?

— Det synes jeg ikke, man kan sige. Deri forudsætter man vel egentlig, at erhvervsuddannelser bygges op på en sådan måde, at de giver mulighed for at gå ind i en videreuddannelse. Dels en mere almen og dels en mere praktisk uddannelse. Men som sagt, den del er fortsat hemmeligt.

— I perspektivplanen forudsætter man, at tilgangen til de humanistisk-samfundsvidenskabelige fag vil blive sænket. I planen går man ud fra en søgning på ca. 20 pct., men i Sverige ligger tilgangen på over 50 pct. Hvorfor denne skævhed i beregningerne?

— Ja, men i Sverige er man også blevet betænkelig ved dette tal.

— Men hvad vil man gøre for at holde tallet nede på 20 pct.?

— Vi vil ikke holde det nede på 20 pct. Det er jo en vurdering af udviklingsforløbet. Jeg mener, hvis man er i den situation, som Sverige er kommet i, at man har fået for mange kandidater inden for bestemte områder, så er den bedste regulator vel nok, at man foretager en behovsanalyse, der rækker et stykke frem, og en virkelig god orientering af de studerende, inden de begynder på et studie. Desuden vil jeg tilføje, at med basisuddannelserne vil man lettere kunne skifte over til et område, hvor der er behov, end under det nuværende system, hvor man næsten skal begynde forfra, når man skifter fra det ene til det andet.

Ingen ændringer

— Men det vil jo sige, at De i Deres politiske overvejelser går ud fra, at den stigningstakt, der er sket i de samfundsvidenskabelige fag ikke fortsætter. Er det en korrekt vurdering?

— Ja, i den model, der arbejdes efter i perspektivplanen, skønner man ikke, at denne udvikling vil fortsætte i samme tempo, som vi har set det i de sidste par år.

— Det er ikke sådan, at man vil ændre i det afsnit af perspektivplanen og sige, at det ikke var en realistisk vurdering?

— Ikke på nuværende tidspunkt. Men det er jo en plan, der skal prøve at se 15 år frem i tiden. Så det kan godt være, den ændres senere hen.

— Er baggrunden for Deres politik en frygt for overproduktion af akademisk arbejdskraft? De har jo i AS-Debat sat spørgsmålstejn ved problemet.

— Ja, det har jeg. Jeg kan vel egentlig ikke gøre andet end at sætte spørgsmålstejn ved det endnu, så vidt jeg kan vurdere det. Nu siger jeg udtrykkeligt, så vidt jeg kan vurdere det; så vil situationen i 70'erne nok være den, at der ikke vil være det samme pres på brugen af akademikere, som der har været i 60'erne. Vi vil have indhentet en del af det, som gav den store mangel i 1960'erne. Og så kan man stille det spørgsmål, om der så er nogle områder, hvor man kan frygte, at der produceres flere akademikere med den lange (Sluttes næste side) ▶

uddannelse, end der er et naturligt behov for. Jeg tør ikke afgøre det i dag. Men jeg synes nok, man kan sige, at den stærke udbygning af universitetssystemet gør det rimeligt at tænke alvorligt over problemet. Ikke fordi jeg dermed siger, at vi står over for en overproduktion, men fordi jeg tror, situationen er anderledes end i 60'erne.

Vil skabe en behovsanalyse

– Vil der blive skabt mulighed for en fortløbende behovsanalyse?

– Ja, det vil jeg meget gerne være med til. Det, der er det vanskeligste, er jo nok at gøre behovet op. Der kan jo ske ændringer, som øger, men der kan også være områder, hvor der viser sig at være et mindre behov end ventet. Men jeg erkender, at vi har brug for bedre behovsanalyser, end vi har. Hvordan vi skal gribe problemet an, er fortsat det største spørgsmål.

– Der er altså ikke planer om at etablere et prognoseapparat, der ligger på et højere analytisk stade end det nuværende?

– Jeg vil ikke sige, at der er planer. Men det er noget, som jeg tumler meget voldsomt med.

– Det har De sagt før.

– Det erkender jeg, og jeg vil gerne indkalde til en drøftelse med Akademikernes Samarbejdsudvalg, andre organisationer og studentergrupper. Det skal nok ske inden alt for lang tid. Det er ikke gået så hurtigt, som jeg egentlig havde håbet. Det erkender jeg blankt, men tanken er ikke opgivet. Jeg mener, det er meget væsentligt. Jeg har også indtryk af, at såvel akademikerne som de studerende er interesseret heri.

– Vil behovet for akademisk arbejdskraft ikke være afhængig af en ændret indstilling til brugen af akademikere, såvel i den offentlige sektor som på det private arbejdsmarked?

– Jo, det er sikkert rigtigt. Det er også noget, der vil gøre en behovsanalyse vanskelig. Man ved jo ikke, i hvilken udstrækning det private erhvervsliv vil benytte akademikere. Hidtil har jo hovedparten af akademikere vel nok fundet beskæftigelse inden for den offentlige sektor. Det vil muligvis ændre sig. Men det er noget af det, der er svært at gøre op. Et andet spørgsmål er, om staten og den offentlige sektor i det hele taget ikke i stor udstrækning benytter sig af overkvalificeret arbejdskraft. Jeg vil ikke helt afvise denne problemstilling.

Ingen adgangsbegrænsning

– Det er vel i denne sammenhæng, planerne om de kortere uddannelser skal ses?

– Det er netop på de områder, at man kunne tænke sig, at de kortere uddannelser vil finde anvendelse.

– Regeringen har ikke planer om en generel adgangsbegrænsning til universiteterne?

– Nej.

– De har ofte udtalt, at vi må bort fra akademikernobberiet. Hvad mener De mere konkret hermed?

– Det kan jeg godt sige Dem. Jeg mener faktisk dette, at der jo i tresserne næsten er blevet en opfattelse hos mange unge og hos mange forældre, at hvis ikke børnene kommer i gymnasiet og ind i en akademisk løbebane, så er deres fremtid spildt. Det sidste er at sige det hårdt. Men det er denne opfattelse, jeg gerne vil til livs. Mange unge ville have bedre af at få en god erhvervsuddannelse, og derfor fremhæver jeg, at vi må bort fra snobberiet som den egentlige drivkraft.

Jens Bay

OECD-rapport:

Tendens til langsommere ekspansion

OECD's uddannelseskomité har udarbejdet en omfattende rapport over de højere uddannelsers udvikling fra 1950 til 1967 i de 23 medlemslande. Rapporten er udarbejdet med henblik på at få et samlet indtryk af ekspansionen inden for de højere uddannelser, og for at få en vurdering af hvorvidt – og hvorfor denne ekspansion fortsætter.

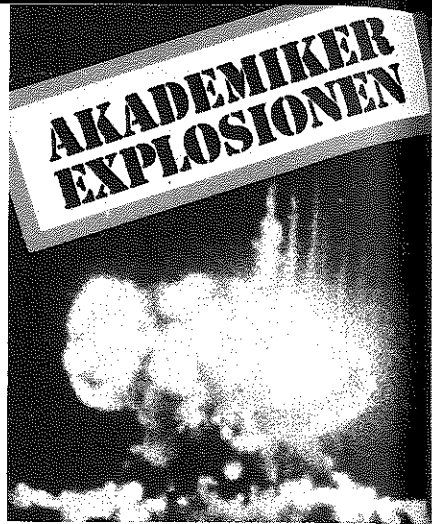
Rapporten fastslår ret generelt, at den tilgangseksplosion, der begyndte i midten af 50'erne, vil fortsætte i en årrække endnu. Det fremhæves dog i ret forsigtige vendinger, at der i enkelte tilfælde kan spores en vis afmatning i stigningstakten. Denne afmatning bliver ret forsigtigt tolket som et svagt tegn på en stabilisering af ekspansionen. Dog kun på den måde, at tilgangskurverne fremover vil blive meget jævnt stigende. Det fremhæves tillige, at man ved udarbejdelsen af prognoserne er gået ud fra en uændret uddannelsesstruktur, og at man således ikke har taget højde for eventuelle demokratiseringer af tilgangsvejene til de højere uddannelser, som kunne få en ny uddannelseseksplosion til følge. Formodningen om den langsommere stigningstakt bliver altså fremsat med alle mulige forbehold.

Forbehold

De tre væsentligste forbehold er:

- 1) Trods stigning i antallet af studerende i 60'erne er der ikke i nogen af de 23 medlemslande mere end 13 pct. – i de fleste lande kun 5-7 pct. – af en enkelt aldersgruppe, der er i gang med en højere uddannelse, mod 32 pct. i 1965 i USA.
- 2) Trods store stigninger til gymnasieuddannelsen udgjorde eleverne i denne sektor generelt under 50 pct. af deres aldersgruppe. Det påpeges derfor, at der fortsat er ekspansionsmuligheder der. I rapporten fremhæves uddannelse som adgangsgivende til universiteterne. Mange lande har dog også åbnet nye adgangsveje. Rapporten forudser derfor, at de nye adgangsformer i fremtiden kan blive en væsentlig faktor i ekspansionsmulighederne.
- 3) Kvindernes procentvise andel i den samlede tilgang i alle OECD-landene er vokset fra 22,4 i 1950 til 29,3 pct. i 1967. Rapporten venter en større udligning i forholdet mellem antallet af mandlige og kvindelige studerende.

Under indsamlingen af materialet har der ikke kunnet konstateres nogen afgø-

rende sammenhæng mellem stigningstakten og graden af adgangsbegrænsning. Rapporten fastslår, at lande med adgangsbegrænsning i nogle tilfælde har haft højere stigningstakt end de lande, der giver enhver student adgangsmulighed. Det fremhæves, at adgangsbegrænsningen med held kan bruges som en regulator for balancen mellem forskellige dele af den højere uddannelse, men ikke for ekspansionen som helhed.

Regulator

Det fremhæves derimod, at den bedste regulator er en udbygning – og ikke mindst en forbedring – af mellemuddannelserne. Tiltrængte fornyelser inden for dette område vil generelt lette pressen på universiteterne.

I rapporten nævnes 70 betingelser for at fremtvinge en ekspansion inden for det ikke-akademiske uddannelsesområde:

- 1) Ansættelsesmulighederne og social status for ikke-universitetsuddannede skal gøres favorable og arbejdsbetingelserne tiltrækkende (Tyskland-Norge).
  - 2) Institutioner med ikke-akademiske uddannelser skal have en god geografisk fordeling, og der skal være en forholdsvis let adgang fra institutionerne til en videregående universitetsuddannelse (USA og Japan).
- Disse tre eksempler bliver i rapporten fremhævet som et eksempel på, hvorledes en effektiv og koordineret planlægning på længere sigt kan påvirke strukturen i uddannelseseksplosionen. Det fremhæves endvidere, at fælles for de 23 medlemslande er, at det industrialiserede arbejdsmarked har et voksende behov for folk med mellemuddannelser.

Det skal kort fremhæves, at man ikke under udarbejdelsen af rapporten har kunnet påpege nogen tydelig relation mellem nationalindkomst og uddannelsesekspansionens stigningstakt. Grækenland og Sverige er f. eks. lande med en høj stigningstakt, hvorimod stigningerne i Schweiz og Spanien ligger blandt de laveste.